

če nam pobijejo vse, ki so bili najboljši med najboljšimi? — — — Marn je zadnja leta služboval kot nadučitelj v Grosupljem na Dolenskem. Ljubili so ga kot učitelja, spoštovali kot prijatelja. Namesto očeta, učitelja in prijatelja je priplaval iz Črne gore v domači kraj mračna ujedna ptica, ki je svoje kremplje zasadila v stotino src in razglasila zlovestje: Ne bo ga več! — Nas, ki stojimo sredi ljutega življenja, poganja val skrbi in težav naprej in naprej, da ne utegnemo sklanjati v obupu duha pred novim grobom. A kam naj gredožena Pavlina in sinova Svetko in Dušan, ki so imeli vse, a so izgubili vse? Še na očetov grob ne morejo! Naj pridejo med nas! Naša ljubezen in naša vera je tako globoka in plameneča, da je ne ugonobi nobeno trpljenje in nobena smrt, ker vemo, da je ljubezen in vera mati novega življenja — vseživljajočega in vse-tolažečega! In tisti, ki so največ žrtvovali, bodo najlepši delež imeli ob njem: Glejte, rojeno je iz naših ran in iz naših grobov! Naše je! — E. Gangl.

Po delegacijskem zborovanju.

Odšel sem iz Ljubljane s trdno zaveščjo, da je postalo božično zborovanje mejnik v razvoju naše organizacije. Mejnik, ki kaže nazaj in vodi naprej, mejnik z Janusovim obrazom. Ni zborovanje samo rodilo mi te zavesti, ker ta zavest je bila v meni že trdna, preden sem prestopil prag ljubljanske mestne dvorane. Potek zborovanja me je v veri potrdil, bolj še po tem, kar se ni zgodilo, kakor po onem, kar naj se imenuje pozitivnost dneva.

Učiteljska delegacija je doživela svoj Balaamov čudež: znevela je v besedi blagoslova, v visokem pesem harmonije realnosti in idealov. Bila je tudi ona otrok svojega časa, časa sinteze vseh sil, ki so še v preteklosti posamezne tavale po samotnih poteh in iskale torišča svojega udeleževanja. Bile so kot svetle vešče v črni noči našega življenja, ki so vzbujale v dušah še močnejšo željo po stalni luči.

Povsod klijajo na dan nove misli, porojene iz razvalin preteklosti. Kar nam je prostost ustvarila na trdnih in življenja zmognih dobrinah, sprejemlje se v novo duhovno zgradbo, ki se postavlja na temelju naukov najstrašnejše preiskušnje človeštva. Tej elementarni zapovedi časa se ne more nihče zoperstavljati, ako noče, da ga zdrobi kolo zgodovine.

Tudi naše delegacijsko zborovanje je stalo popolnoma pod tem vtiskom. Duh spravljenosti in konciliantnosti mu je dajal obilje, odkrita volja posameznikov po sodelovanju mu je narekovala potek. Nočem trditi, da je s tem že vse doseženo, a mnogo je brez dvoma. Tudi naša organizacija mora iziti iz teh časov presnavljanja in prerajanja ojačena. Naloga mladih moči je, da izstopijo iz svoje pasivne uloge, da posvetijo svoje najboljše moči naši organizaciji, da krepko zastavijo plodonosno delo tam, kjer so se snovali zanj že desetletja premišljeni in nepremišljeni načrti, da vdihnejo že dograjenim organizacijskim ustanovam novega duha.

Slovensko učiteljsko stoji pred ogromno nalogo. Na rešitvi te naloge bo moglo delovati le, če se živahno zaveda svoje kulturne misije v narodu, če si jasno predoči polje svojega delovanja, če složno izbere najboljšo pot v dosego svojih ciljev, če se oprosti vsakih morebitnih predsodkov, ki so do zdaj hromeli njegovo energijo in gre na delo smoteno, z mladeniškim navdušenjem, polnim realnega optimizma in trdne vere v boljšo bodočnost našega naroda.

Potrebuje predvsem pravega sociološkega spoznanja, razumevanja faktičnih družabnih organizacij našega ljudstva, ter psiholoških momentov, kot kulturnih vzmeti v narodu. Nad opustošenimi evropskimi poljanami, preko katerih stopa militarizem s svojo trdo peto, na katerih pušča kapitalisten imperializem sledove svoje brezobzirne ekspanzivne sile, plava kot naravna reakcija te laži kulture visoka ideja splošne, vseobsegajoče demokracije. Demokracija nas bo vodila pri našem delu, in če smo se vziveli v njeno bistvo, ni nevarnosti, da bi zgrešili pravo pot.

Nova doba zahteva prenovljene učiteljske generacije. Človek in njegove institucije so problemi, ki stavi današnji čas na sodobne kulturne delavce. Naravoznanstvo in tehnika, oboževane vede 19. stoletja morajo izgubiti svoj božanstveni sijaj, dobrodošle so nam, v kolikor služijo človeški družbi, v kolikor se podreje pravi demokraciji kulturi. Čas, v katerem so novi tehnični izumi donášali tudi nove vrste suženjstva nad človeštvo, se mora umakniti novi dobi. Ne pozabimo: zadnji smoter vse kulture je človek; čim večje garancije nudi družba posamezniku, da razvije vse svoje individualne zmožnosti, tem višja kultura.

Ali vstrajamo še na častnem naslovu „kulturnih pionirjev“? Torej: spoznavajmo ljudsko zgodovino in njene gonilne vzmeti, družaben razvoj, dvigajmo svoj narod čuvstveno, umstveno in socialno, bomo demokracije v pravem, najčistejšem pomenu besede! To je naloga „mladih“ in „starih“. Podrobno kulturno delo med narodom, organizacija tega dela in učiteljske samozobrazbe, to je geslo, s katerim stopa slovensko učiteljsvo v novo dobo razvoja svoje organizacije. To je Janusov obraz s pogledom v bodočnost: trdna organizacija, delo starejših marljivih tovarišev in bogat zaklad izkušenj iz preteklosti so pogled nazaj. Božično delegacijsko zborovanje je sinteza obeh pogledov. V tem pomenu tvori za nas mejnik in dražnik obenem, zato ga pozdravljam v imenu „mladih in mu želim splošne sankcije v imenu „starih“.

Lokev, 18. I. 1918.

Al. Hreščak.

Vox populi — vox Dei!

Dne 6. t. m. se je zbralo ljudstvo Vipavske doline v Vipavi na velik zbor, da čuje poročilo svojega državnega poslanca dr. Lovra Pogačnika. Sprejelo je več resolucij, in zgodilo se je tekom vojne prvič v Vipavi, da je naše ljudstvo izpregovorilo glasno in odločno besedo — nam v korist. Poleg drugih resolucij, ki obsojajo izstop dr. Šusteršiča in Jankiča iz Jugoslovanskega kluba, ki pozivljajo vipavskega deželne poslanca in člana deželne šolskega sveta, deželnega odbornika dr. Pegana, naj takoj odloči svoje mandate, ker je ubežnil v škodljivo Slovensko Kmetiško stranko, se glasi 10. resolucija doslovno tako:

„Vipavsko ljudstvo izraža najostrejšo grajo, da si hoče deželni odbor vojvodine kranjske vračunati vsoto 1,017,000 kron, ki jo je dovolila poslanska zbornica na Dunaju kot enkratno podporo slabo plačanemu ljudskošolskemu učitelstvu na Kranjskem, na račun izdanega zneska, katerega je v letu 1917. plačala kranjska dežela kot vojno podporo ljudskošolskemu učitelstvu, in je sistiral izplačevanje nadaljnjih vojnih podpor. Zbrani volilci vipavski zahtevajo, da se od poslanske zbornice ljudskošolskemu učitelstvu sklenjene vojne podpore nemudoma izplačajo in deželne podpore ne sistirajo.“

Vse učiteljsvo pozdravlja z iskrenim zadoščenjem ta ljudski glas, ki govori močeno besedo za naše pravice in za naš kruh. Zbujajo se nam grenki spomini na tiste čase, ko je pozival sam dr. Šusteršič na javnem shodu učiteljsvo, naj si numerira svoje kosti, in ko je zlasti dr. Lampe razvnel razpaljene množice do smrtnega sovražstva proti učiteljsvu!

Kako drugače se glasi danes beseda, prihajajoča iz ljudske duše, ki ji ne razvema strasti demagogija in zastrupljena prav ljudskega voditelja! To je dokaz, da so bile laž in sleparstvo trditve sedaj zavrženih voditeljev S. L. S., ki so z njimi zavajali v krivo mnenje javnost, češ, ljudstvo sovraži učitelje! Pokazalo se je, da ljudstvo ne sovraži učiteljev; ampak sedaj odstavljene voditelji ljudstva so sovražili učitelje in so to sovražstvo vcepili v ljudsko dušo, kakor so z njim zastrupljali šolske oblasti — tudi deželni šolski svet! — da ni bilo čuti o učiteljih prijazne in dobre besede! Znan nam je c. kr. okrajni šolski nadzornik, ki je proti dotičnemu avstrijskemu častniku denunciral v se učiteljsvo svojega okraja, ki ni v Slomškovi Zvezi, da ni patriotično in da ni avstrijskega mišljenja! To je tako predrzna in tako nevarna trditev uradne osebe, da se je le taktu in uvidenosti onega častnika zahvaliti, da ni prišlo do nesreče, kakršno je tisti nadzornik želel našim tovarišem! Nikjer na svetu bi ne mogel več biti tak denunciant javni funkcionar; samo na Kranjskem ima še zasliombo tam, kjer režejo naš kruh — sedaj pač v takih odmerkih, da nas, naše žene in naše otroke spravijo s sveta — brez vislic.

Vipavska resolucija vsebuje vso materialno grozo, ki nas in naše rodovine stiska danes za grlo. Treba je poznati moč, ki bi se jim ne omečalo srce, četudi bi jim ljudska kri buizgala v lica! V deželnem odboru sede Šusteršičevi privrženci: Lampe Pegan in Zajc — zadnji s šolskim referatom v tržni lopi! V dež. šol. svetu zastopajo deželni odbor Lampe, Pegan, Jaklič in Dr. mastja, ravnatelj slov. trg. šole. Poleg njih sedi Jakličev tajnik v „Slomškovi Zvezi“, učitelj Adolf Sadar, ki ga je kot „zastopnika učiteljsva“ predlagal tjaka — deželni odbor! Cerkev zastopata kanonika Lesar in Kržič, ki je pa sedaj bolan in hodi namesto njega na seje dež. šol. sveta katehet dr. Levičnik. In to so tiste roke, ki drže našo usodo na uzi: v deželnem odboru tri, v deželnem šol. svetu 7, a kakor bi vseh deset zraslo iz Šusteršičevega telesa! Javna tajnost je tudi, da je deželni šol. nadzornik dr. Opeka na Šusteršičevi strani. Če naposled premis-

limo, kdo je referent v dež. šol. svetu, komu je deželni predsednik dal polnomočje v tej prevažni korporaciji, če se nam obrnejo oči na nemško-nacionalnega plemiča, dvornega svetnika Kalteneggerja, ki celo učitelje s fronte sprejema kakor berače zunaj na hodniku — potem vemo, koliko nam je ura bila!

V resnici — vse, kar nam je sovražnega, to ima svoje zavetje v deželnem odboru in deželnem šolskem svetu! In nikjer ni energične roke, nikjer človeško čutečega srca, da bi napravila konec temu nevzdviženemu položaju! Ako bi imeli na čelu kranjske vlade energičnega moža, bi razpodil to družbo, da bi samo žalostni spomini ostali za njo. A sedaj vladajo kranjsko deželo in kranjsko učiteljsvo možje, ki nimajo nikogar za seboj — nobene stranke, nobene uglednega in spoštovanega moža. To je tak unikum, da nima svet enakega! A mi moramo zaradi teh par mož in zaradi neodločnosti deželne predsednika trpeti stranske duševne in telesne muke, da nam že obup lega na trezno misel! Glad se je razšopiril po naših rodovinah v vsej svoji grozi! Ni kruha, ni obleke, ni denarja! Ne! Denar je, naš denar, pa nam ga ne dajo!

Za ta nepopisno strašni položaj delamo odgovorno deželno vladu, delamo odgovornega deželne predsednika! Doslej smo prosili; sedaj zahtevamo v interesu svoje in svojcev ogrožene eksistence, da grof Attems nemudoma in neizprosno poseže vmes in napravi konec tej krvavi drami kranjskega učiteljsva! Sicer bo pisala zgodovina: Ko je bil grof Attems deželni predsednik na Kranjskem, je kranjsko učiteljsvo umiralo od gladi!

Pozivljamo Jugoslovanski kdub, naj osvetli te kanibalske razmere v državnem zboru! Ako pa govori kranjsko učiteljsvo o štrajku, se mi ne čutimo pozvane, da bi ga odvrčali od dejanja, ki ga vanje sili izstradano telo in do smrti užaljena duša! Kulturni škandal naše dobe mora imeti tudi svojo krono!

Namesto da v deželnem šolskem svetu tratijo čas z naročenimi inspekcijskimi poročili in z odlikovalnimi predlogi uboge osebe ljubljanskega šolskega nadzornika, naj bi se rajši resno pečali z vprašanjem, kako naj kranjsko učiteljsvo živi, ako mu jemljemo še to malo kruha, kar ga je imelo, in ako mu ne dajo tega, kar mu je država namenila! Gorje njemu, ki si služi odlikovanja na solzah in krivici svojega bližnjega!

Demokratski duh, ki se razliva vsepovsod v močnejših valovih, razlomi tudi vseh sedem pečatov na vratih deželne vlade in deželne vlade. To je le vprašanje časa! Demokratski duh zdrobi lončene paše in njih lakaje, pomeče izza zelenih miz sovnestične birokrate in stare plemiče in napravi prostor modernim živim ljudem, ki imajo smisel za obče koristi in srce za vse ljudi — za brate po krvi jeziku in mišljenju!

Naprej — v boj za staro pravdo! —

J. PAHOR:

O reformi šolstva.

(Nadaljevanje.)

O kmetijskih, trgovskih, obrtno-nadaljevalnih šolah ni treba posebe govoriti. Ker so nastale v novejšem času in iz dejanskih potreb, je tudi pouk v njih praktično in ob enem individualno urejen. Prav tako bo gotovo tudi s kmetijskimi tečaji, ki bodo imeli določne učne smotre pred seboj.

Drugače je s sedanjo ljudsko šolo. Sicer gredo mnenja o njej še najmanj narazen, vendar vidimo, da vzlic temu preživlja prav v tekočem stoletju mnogo novosti. Marsikatero novo načelo je dobro, pa mora radi formalizma o pouku zopet izginiti, ne da bi obrodilo pravih sadov; marsikrat se tudi princip, ki je sam na sebi zdrav, potvori tako, da izgubi učitelj njegovo bistvenost iz oči. Naj navedem le gibanje za umetnostno vzgojo in stezosledstvo. Prvo se ni moglo v ljudski šoli prav razviti, ker je bilo omejeno le na risarski pouk kot tak, brez pravih sredstev, brez smotrene uredbe in brez praktičnih ozirrov; stezosledstvo pa se pojmuje pri nas preveč v državnoorganizatornem in premalo v družbenem smislu, da bodi namreč vir ljudskega zdravja. Navesti bi mogel še drugih primerov, a naj zadošča ugotovitev, da gredo nova prizadevanja le vse preveč kakor nekaka poskušnja mimo šole, brez sistema in zato tudi brez pravih koristi. Nedvomno je, da zgolj eksperimentiranje ne more pustiti trajnih posledic. Dokazuje nam pa, da ljudska šola ne bo mogla več ostati tam, kamor je bila postavljena z zakonom l. 1869 (oz. z novelo l. 1886).

Vendar je svrha ljudske šole izven razpravljanja. Prejokoslavje ostane resnica, da mora oskrbeti osnovna šola posamičniku zadostnega osnovnega znanja in spretnosti, kakor tudi osnove morale kot

članu družbe in države. Le kako naj se to vrši, je mogoče pretresati.

Pred vsem z načelom praktičnosti. Kako naj se v osnovni šoli uredi pouk, da bo budil čim najbolj praktični čut, to je veliko poglavje, ki ga bo moralo vse učiteljsvo rešiti skupno. Prav tu naj bi govorilo svojo odločilno besedo o reformi šolstva. Zdi se mi, da bi bilo dvojje. Prvič: temelje pouka spremeniti in izvesti dosledno kolikor možno koncentrično, drugič: vzgojo kot tako izločiti in skrbeti, da bo vzgojnost vseboval pouk sam, s svojo smiseljnostjo in sorodnostjo z življenjem. Ne smemo pozabiti, da v ničemer človek tako ne razvija svojih telesnih, duševnih in uravnih sposobnosti kakor v delu. Na ta način pa se zadosti tudi načelu o samorazvoju, kolikor pride že v osnovni šoli v poštev: praktični pouk izključuje že sam vsako nasilstvo na učencu, zbujajo zanimanje, podžiga podjetnost in določa smer gojenčeve samodejavnosti. Le če bo otrok v pouku povsod sam iskal, preizkušal in se prepričeval, če bo mislil o koristnosti, napel vse svoje sile v dilemi ter se samostojno odločal, bo mož kečaj s tvorno roko, iniciativno posegal v življenje, oblikoval lastno usodo in koristil svoji okolici. Le tako vzgojen mož bo sledil snovanju javnosti, ker bo jasno videl vse krog sebe. Ne pozablajmo, da vladajo svet jasne in praktične ideje, ki se dajo uresničiti.

Priznajmo, današnja šola se omalovažuje. Odkod to? Predvsem odtod, ker zaradi nepraktičnosti pouka mladina ne more dobiti vpogleda v vrednost tega, kar se uči. v pomen znanja. Zato tudi v prihodnosti navadno ničesar več prostovoljno ne stori za razširjenje svoje nazobrazbe. Poznam stavbnega podjetnika, ki je napadal šolo, češ, da nima ničesar od nje, in da si je le v lastnim trudom priboril svoje znanje. Taka trditev ni brez vse resnice: na Angleškem odhaja odgojenec iz šole prepričan, da se mora še vsega in posebnost čitanja učiti z vsotopom v praktično življenje. In menda se nikjer drugje taka množina knjig in revij ne prečita, kakor ravno pri njih, medtem ko jim služi častnik le malo in samo v informacije.

Tudi pri nas bo moralo prodreti, da koristi le ono, kar je polna last in ima praktično vrednost. J. J. Rousseaujeva trditev o učencu, ki ve za najoddaljenejšo kontinente sveta, a ne zna najti poti iz Pariza v predmestje St. Denis, velja pri nas čez 150 let še vedno. Otroku, ki sam ni meril, tudi vse znanje umetnih računov s tisočinkami, milijonkami metra ne bo prav koristilo, če nima posebnega, lastnega daru za izkoriščanje teoretičnih naukov. Če ni preizkušal n. pr. a in ha na prostem, si ju tudi ne bo znal prav predstavljati: ostala mu bosta zgolj šolska pojma. Isto je s pismenostjo. Tudi najlepša pisava ne zaleže mnogo, če si učenec naposled ne zna prav pomagati pri navadni dopisnici. Sicer se onika narodov meri po analfabetih, vem pa iz mnogih izkušenj, kako malo imajo ljudje od svojega znanja v pisanju in tudi čitanju le radi dejstva, ker naučenega izkoriščati ne razumejo. In kaj šele s praktično uporabo realij!

Lahko trdimo, da je šola s svojim učnim sistemom dosegla mnogokrat prav nasprotni uspeh: omrzila je delo in vzgojila zajedalce, ki z nereelnimi posli izkoriščajo poštene, delavne ude družbe. To tem lažje, ker ustvarja kapitalistično gospodarstvo ugodna tla sličnim nezdravim odnosom. Že v ljudski, posebno pa še v srednji šoli imamo vse preveč učencev, ki predobro vedo, da se lahko odtežajo nele vsakemu telesnemu, temveč tudi duševnemu delu, ker jim to dovoljujejo razmere, ki v njih žive. Dolžnost države je, da take pojave onemogoča z modrim šolstvom, da onemogoča posebno ono luknjčavo polizobrazbo, ki jo srečujemo pri vsakem koraku in ki napravlja toliko škode v življenju.

Se nekaj bi moralo imeti naše šolstvo: pečat naših razmer. Sicer izhaja to že iz načela o praktičnosti, vendar podčrtam še posebe. Že v osnovni šoli je tolikokrat potreba, da se nese pouk ven iz magnetnih igel pod širokim nebom, da vidi erozivno silo vode v hudourni strugi itd.; nič manj važno ni, da srednja šola te osnovne izsledke razširi z resničnim opazovanjem in preizkušanjem, da naposled povzame dejstva in ugotovi splošno veljavne resnice in zakone. Kakor se uči Anglež v svojih podjetjih, v muzejih, v svojem parlamentu in v kolonijah, tako bo moral tudi naš razumnik prepotovati in spoznati našo zemljo, če bo hotel dobiti jasnih in praktičnih idej, vkorenjenih v življenjskih razmerah, da z njih pomočjo vodi snovanje ljudstva in poveča blagostanje in kulturnost naroda. Naše šolstvo bo moralo iti vzporedno pot, da bo kedaj res bistveno odgovarjalo našim potrebam.

Praktična pot vodi vedno iz posebnega v splošno, toda kar je resnično naše

to pravzaprav še nikjer ne tvori osnov našemu pouku, ne v ljudski in ne v srednji šoli. V poslednji čujemo o vsem, o dvorskih strankah starega Bizanca in o ustavi južnoameriških republik, tako bore malo pa o svojem lastnem gospodarskem in političnem razvoju v minulem polstletju avstrijskega političnega življenja in morda celo nič ne o hrvatski samoupravi, o važnih sličnih stvareh. Zato nič čuda, če izginja, kar je v naši bistvenosti, kar je dobrega, organskega v našem razvoju, da se nadomešča naposled s tujimi, največkrat škodljivimi gospodarskimi, političnimi in нравnimi vrednotami. (Dalje)

Zborovanje Zavezine delegacije.

(Nadaljevanje.)

Tajnikovo poročilo.

Čestita delegacija! V imenu vodstva in upravnega odbora Zaveze avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva mi je dana naloga, da poročam Vam, predragi bratje delegati in spoštovane sestre delegatkinje, o našem delovanju v upravnih dobah od zadnje XXV. skupščine, ki se je vršila dne 6. 7. in 8. septembra leta 1913 v Ljubljani, do današnjega dne, ko zborujemo zopet tu v Ljubljani. Naša Zaveza šteje letos XXIX. upravno dobo.

Proslava 25-letnice obstoja Zaveze.

Izredno pomemben je bil srebrni jubilej naše Zaveze. „Učiteljski Tovariš“ je izšel v praznični obliki. Na čelu našega stanovskega glasila je bil pozdrav slovenskemu učiteljstvu. V navdušenem spevu je obrazložil naš tovariš pesnik E. Gangl naše težavno a plodno delo. Na 20 straneh je razkazal „Učiteljski Tovariš“ bogate naprave slovenskega učiteljstva, ki se družijo v naši Zavezi, dokazal pa je s to številko tudi, kako mora biti urejevan moderni stanovski list. V 600 iztisih je izšel ob tem jubileju „Spominski spis“, ki ga je vzorno sestavil Zavezin predsednik tovariš L. Jelenec. Spis izpričuje v 25 oddelkih, kaj vse je storilo narodno napredno in demokratiško učiteljstvo sebi, šoli in slovenskemu narodu v neizmerno korist v teh 25 letih.

Kot nekaj preludij k proslavi je bil na predvečer zborovanja jubilejni koncert v veliki dvorani Narodnega doma. Dvorana je bila kakor morda še nikdar ne, natlačeno polna onega ljubljanskega občinstva, ki sočustvuje z naprednim a žalibog tako kruto zatiranim slovenskim učiteljstvom. Ves vzporred je izvajalo zgolj učiteljstvo: zakaj tudi solistinja gospa Mira Costaperaria-Dev je bila svoj čas učiteljica in oba brata umetnika Anton in Ivan Trost sta učiteljska sinova. Mešan in moški zbor je izvajal mestoma teške zборе s sijajem, dasi je bila možna samo ena skupna skušnja. Zbor je dirigiral s požrtvovalnostjo in v večjo roko ljubljanski učitelj Fran Marolt. Moralen in materialen uspeh je bil najodličnejši.

Slavlju je dala poseben čar udeležba slovenskih stanovskih tovarišev, ki so prihiteli k nam s severa in juga, da nam dajo moralno podporo v delu za naše pravice in koristi. Zastave, ki so plapolale nam na čast, in pozdravni govori slovenskih bratov ter ljubljanskih naprednih veljakov so bili živa priča, da hodimo po pravih potih.

Resnost in stvarnost razprav tako v delegaciji kakor na slavnostnem zborovanju so vsem udeležencem imponirala.

Kuhinjo pri banketu je prevzela v splošno zadovoljstvo in pohvalo tovarišica Jerica Zemljanova s tovarišicami gojenkami iz kuharskega tečaja, pa tudi stregle so samb učiteljice. Povsod torej samo domačini.

Vsem onim korporacijam, osebam in denarnim zavodom, ki so si pridobili za prekrasno uspeho XXV. glavno skupščino, je poslalo vodstvo v vse napredne liste, nekaterim tudi še posebej na njih naslov. Dalje prihi.

Draginjske doklade.

Gospod urednik, povejte svetu, povejte narodu, da je mera trpljenja, pomanjkanja polna. Povejte, da učitelj ne bo več stradal. Ne bo več stradal, ker noče. Ker je stradanje zoper njegovo čast; vsak dan uči učitelj paglavce: delaj dobro, plačaj delavca, kolikor zasluži. Učitelj sam pa dela, gara — brez zaslužka, brez doklad. Povejte da so te miloščine, te drobne nečastne, za njegov polke nedostojne, učiteljevo delo zahteva plačila, učitelj odklanja za milostjo priznane podpore. Zahteva plačila za storjeno delo, nič več in nič manj.

Pa vprašajte tudi, če se bo dvigal narod brez ljudskošolskega učitelja. Zato mora narod učitelja plačati delu primereno, poklicu primereno.

Idealizem učiteljstva je te bede kriv. Mučil se je učitelj, ker mu je bil pri srcu blagor naroda, mučil se je, ker je bil idealen, a mučil se je zastonj. Da je živel, da

je preživel družino, je moral prosjati miloščine.

Bo rekel kdo: narod ni kriv. — Njega predstavljati in učiteljski idealizem sta kriva učiteljske revščine.

Danes bi lahko prinesel »Tovariš« članek: Morituri vos salutant. Pa danes ne umirajo šolarji, ker morajo poslušati tega sveta modrosti v nezakurjeni sobi, danes umira učiteljstvo, vseskozi idealno, delavno kranjsko učiteljstvo.

Odkrito povem, čudil sem se takrat, ko sem čital gori imenovani članek v stanovskem učiteljskem listu. Za Boga, kaj pa to briga učitelja, čemu si dela po nepotrebnem skrbi, če ni dobiti drv za šole. To je skrb drugih, in ne učiteljev. To je zadeva, ki spada v meščanske liste, delavske liste. V šolah zmrzujejo predvsem otroci meščanov, delavcev.

V stanovski list spada apel na oblasti, da preskrbe kuriva učiteljskim družinam, samskim učiteljem in učiteljicam, da bodo ti na svojih mestih lahko vzdržali, da jih ne bo pregnal mraz in glad.

Kdo toži danes, kdo se vznemirja danes zaradi odredbe deželne odbora? Učitelj sam. Sam se mora potegovati, sam mora rotiti. Vsak članek v dnevnikih se tozadevno prične: Iz učiteljskih krogov nam pišejo. —

Seveda se sliši vedno in vsepovsod: samo ob sebi imenovno, da priznavamo in obojamo to krivico, prijatelji učiteljstva smo itd. Da, so. Takrat, kadar rabijo učitelje. Takrat, kadar so bile politične gornje, politični boji, takrat je bil učitelj, ki je žrtvoval svoje moči, svoj čas za druge, za izvolitev drugih. Seveda je bil učitelj v takih dneh vedno »pionir« kulture imenovan.

Gospod urednik, ali ste dali duška svojem prepričanju tedaj, ko ste volili Turka? Vam je tako velevalo mišljenje? Mislim, da ne. Mislim tako zato, ker Vas poznam, spoštujem. Volili ste ga bržčas le, ker je velevala disciplina stranke. Proč s tako disciplino!

To je tudi disciplina, da so glasovali zastopniki napr. učiteljstva proti svojemu prvotnemu sklepu zato, ker njihov sklep ni bil všeč drugim. —

In — ker je učitelj tak, otepava nezabeljene žgance, za južino pa prah šolskih sob.

Danes je učiteljstvo brez doklad; brez doklad, ker si ni bilo svesto, da ima pravico zahtevati izboljšanje gnotnega položaja. Ker se ni zavedalo, da je sramotno, za značaj pogubno, prositi in prosjati. Ker je učiteljstvo prosilo, smo danes lačni, lačni učitelji in njih otroci. —

Učiteljstvo je danes razdvojeno. Pa ločil učiteljstva ni križ. Ne, učiteljstvu je bilo lastno tisto hlapčevsko, ostudno klečeplazstvo. Ta lastnost je vzrok cepljenja v učiteljskih vrstah. Ker je učiteljstvo vedno klečeplazilo, ker se ni zavedalo svojih moči, zato se je dalo premotiti za kos mesa. — Kljub temu pa so stradali tudi še naprej i oni i drugi. —

Se to: Kako pa postopajo predstojniki z učiteljstvom? Disciplinarno preiskavo si je nakopal na vrat moj stric, ker ni imel spisanega tednika in kronike. Ne, ker je imel v šoli slabe uspehe. —

Je priznan učitelj, lahko gleda s ponosom na okraj, kjer je deloval dolgo vrsto let. Z bičem stoje za učiteljem. Poleg šole, imej v redu tudi spise, sicer dobiš po grbi. — Na misel mi je prišel ta dogodek: nadučitelj na Dol. Je zahteval za šolo petroleja. Aprovizacijski nadzornik pa je dejal: čemu, naj pa podnevi korigira! —

Je sistem: le garaj, le vleci, četudi pogineš.

Gospod urednik, najbrže se ne strinjate z menoj. Tudi prav. Čudno bi izgledal svet, če bi bili vsi enake misli in istega naziranja.

Pribiti pa je treba: Učitelj je delavec. Učitelj mora biti delavec. Delavec dela, kolikor ga fabrikant plača. Da pa mu plača, za to ima delavec orožje: stavko in pasivno resistenco.

Dunaj, 20. januarja 1918.

Udani

Stanko Likar.

Pismo z vojne polja.

Učit. Tovariš je prinesel meseca majnika 1917 članek o podpori, ki pripada učiteljem vojakom, če dokažejo, da so se dohodki zaradi vojne zmanjšali. (Min. odr. 16/V. 1917, št. 295 od. XVII. dež. bramb.) Takoj se tisti dan sem vložil prošnjo za podporo. Danes je prošnja 1918 pa mislite, da sem dobil kak odgovor? Kaj še! Odgovor ali poziv dobiš le takrat, kadar te potrebujejo. Danes je prišlo nadučiteljstvo toliko gorje, da bi se ga že kamen usmilil — samo ljudje, ki imajo dušo nimajo srca zanj. Lahko si mislite, kako,

mora biti učitelju vojak, ki služi že četrto leto v vojni in dobiva od doma take lepe vesti kakor zadnje čase. Dež odbor je ustavil doklade, državnega brispevka ni, deca doma lačna, raztrgana, bosa. Vsa odgovornost je na ljudeh, ki jih sešteješ na prstih ene roke. Potem se pa čudi svet brezupu in dejanjem, ki jih napravi nesrečnik. Vse razumem danes, samo onih kranjskih brezsrčnih gospodov ne.

Srednješolske vesti.

Fran Jeraj, profesor na II. državni gimnaziji v Ljubljani je stopil v stalni pokoj; ob tej priliki mu je izreklo naučno ministrstvo zahvalo in priznanje. Josip Verbič, profesor na ljubljanskem učiteljskem, je povzidan v VII. činovni razred.

Iz naše organizacije. Skupne zadeve.

CESARJEVA ZAHVALA.

Zavezi avstrijskega jugoslov. učiteljstva v roke gospoda predsednika Luke Jelenca v Ljubljani.

Po Najvišjem naročilu se sporoči vsled ukaza e. kr. ministra za notranje zadeve z dne 5. januarja 1918, št. 25.651/M. J. ex 1917 Najvišjo zahvalo za brzojavno podano vdanostno izjavo povodom zborovanja delegacije Zaveze avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva v Ljubljani.

C. kr. deželni predsednik: Attems, s. r.

Goriško.

Vabilo

na zborovanje sežanskega učiteljskega društva, ki se vrši v četrtek dne 31. jan. t. l. v šolskih prostorih v Sežani ob 1. uri popoldne. Dnevni red:

1. Poročilo društvenega vodstva.
2. Poročilo o delegacijskem zborovanju dne 28. XII. 1917.
3. Razgovor o učiteljskem gnotnem položaju.
4. Volitve.
5. Morebitni predlogi.

Z ozirom na važnost tega zborovanja, pričakuje se polnoštevilna udeležba. Odbor.

Kranjsko.

Vabilo k občenemu zboru Ljubljanskega učiteljskega društva, ki bo dne 2. februarja, ob enajstih dopoldne, v običajnim dnevnim redom, v Učiteljski tiskarni. K obilni vdeležbi vabi odbor.

Štajersko.

Učiteljsko društvo za ptujski okraj je zborovalo dne 10. januarja t. l. Navzočih je bilo 7 tovarišev in 11 tovarišev. Predsednik tov. Gorup, otvoril zborovanje ter se spominja najprej v letu 1917 umrlih tovarišev Vrnkerja in Zupančiča. Besede, posvečene njiju spominu, so poslušali zborovalci stoje. Nato prečita tov. Gorup dopise, ki jih je prejel učiteljsko društvo od e. kr. okrajnega glavarstva v Ptuj za v mesecu avgustu 1917 po deputaciji izraženo vdanostno in sozhalno izjavo na Najvišje mesto. O dopisu učit. društva za okraj Frohnleiten, naj bi imenovala vsa učit. društva tov. Otter — ja in Herz — a častnim članom ter nabirala za njima namenjeni častni dar, se ni izvršil nikak sklep ker je zadeva prepozno došlega dopisa zastarela. V slučaju imenovanja, naj bi se seshli predstojniki učit. društev 27. dec. 1917 v Gradcu. Dopis pa je prejel predsednik še le v januarju. — H glavnim točkam dnevnega reda je pristevali zopetni razgovor o naši aprovizaciji. Učiteljsko društvo in šolska vodstva so prejela od gospoda e. kr. okrajnega glavarstva v Ptuj daljši dopis, v katerem se izraža želja naj stavi učit. društvo e. kr. okrajnemu glavarstvu glede aprovizacije konkretne predloge. V to svrhu se je izvolil ožji odbor (tov. Kauklerjeva ter tovariši Kajnik in Šeronaj), ki se jim je podelila polna moč, da stavijo v zadevi aprovizacije primerne predloge. Ker se gospod e. kr. okrajni glavar in pospod dr. Pirkmaier posebno trudita, da nam po možnosti olajšata bedno stanje, o čemer priča tudi enkratni dodatni prispevek živil, zato se sklone, da se jima po deputaciji izreče najlepša zahvala za njuno naklonenost. — Poročilo tov. blagajničarke se je vzeloena znanje. Slišali smo, da je veliko število takšnih bivših članov, ki se ne zavedajo več svojih stanovskih dolžnosti. Cela vrsta je dolžna članarino še od leta 1914 naprej. Tudi na „Učit. sklad“ zmisli le malokdo o prejemu draginjskih doklad. Mnogi ne pojmiyo, da bi ne dobili niti teh drobtin, ako bi ne bili organizirani. K zborovanju prihajajo vedno le isti in zopet isti. Mnogi zaradi nevednosti in malobrižnosti ostajajo doma ter čakajo na sad truda tistih, ki se žrtvujejo za stan. Res je sicer, da tu-

intam kdo zaradi raznih ovir ne more k zborovanju, da pa bi se istega ne mogel u-nikdar, je laž. Vsaj po en zastopnik vsake posamezne šole bi se moral udeležiti vsakokratnega zborovanja. Prihodnje zborovanje bo 7. februarja. Upamo, da bo takrat obisk boljši. Vabijo se vsi člani, pa tudi oni, ki stojijo še izven organizacije. O tej priliki naj poravnajo zaostalo članarino ter prispevajo za „Učit. sklad.“ —

Na koncu zborovanja se je razpravljalo o zadnji krivici, ki so je bile deležne z učitelji omožene učiteljice. Nabavni prispevek je dobil učitelj za otroke ter za sorodnike, ki jih vzdržuje, le za svojo ženo učiteljico ne. Naprosilo se je predsednika tov. Gorupa, naj pismeno vpraša predsednika „Zveze“ tov. Rajšpa, ali je storila „Zveza“ pred odločitvijo razdelitve nabavnega prispevka v tem oziiru potrebne korake in kdo je kriv, da trpe žene- učiteljice pri vsakokratni odmeri draginjskih doklad tako velike krivice.

Pridite 7. februarja vsi nazborovanje v ptujski Narodni dom!

Trst.

Učiteljsko društvo za Trst in okolico ima svoj letni redni občni zbor v nedeljo, dne 27. januarja t. l., na zaposlovalnem tečaju goriškega učiteljskega v Trstu, ulica Torrente št. 12/II. — Na dnevnem redu so običajna poročila, določena po pravilih, volitve poročilo o zborovanju Zavezine delegacije (tov. Marija Kmetova) ter več važnih samostalnih predlogov. Zborovanje se začne ob pol 10. dopoldne. Člani vseh treh odsekov pa pridejo že ob 9., da se zedinijo za kandidate, ki jih izvolijo v društveno vodstvo. — Z ozirom na važnost dnevnega reda pričakuje polnoštevilne udeležbe — odor.

Goriške vesti.

—g— Odlikovanje. Nadučitelj in občinski tajnik v Šempasu na Goriškem Fran Križman je odlikovan z zlatim zastavničnim križem na traku hrabrostne svetlinje.

Kranjske vesti.

—r— 600.000 K si je dal votirati od zvestih svojih oprod v deželnem odboru deželni glavar vojvodine kranjske dr. Ivan Šušteršič, da jih po njemu lastni prevladnosti porabi ne za stradajoče kranjsko ljudskošolsko učiteljstvo, temveč za trdni temelj in krepak razvoj svoje kmetijske stranke. Silno se premagujemo, da ne imenujemo takega brezvestnega razmetavanja in zapravljanja deželnega denarja s pravim imenom. Ob času, ko kranjsko ljudskošolsko učiteljstvo gineva v bedi in stiski in zahteva odpomoči v 12. uri, pa sipljejo deželni denar skozi okno za lastne strankarske svrhe! Koliko časa bo vlada še mirno gledala tako gospodarstvo!

—r— „Resnica“ ne pove vse resnice. V poglavju „Ovaduštvo in podobne reči“ piše zadnja „Resnica“: „Odkar je stopil na čelo sedanjih deželni glavar, je s svojimi zvestimi tovaršniki uredil deželne finance in prejšnji primanjkljaji so se spremenili v prebitke. Kranjska dežela ima eno najboljšo urejenih samopravnih gospodarstev.“ Tako se baha kranjski deželni glavar z urejenim deželnim gospodarstvom, in njegov sodrug dr. Lampe je zatrjeval samemu cesarju, da so kranjske deželne finance urejene, da so blagajne polne in vse v najlepšem redu. Če pa pogledamo od druge strani to stvar, s katero se ponašata deželni glavar in njegov namestnik, pa lahko trdimo, da bi se je morala — sramovati. Čegav denar je po večini tisti denar, s katerim sta uredila deželne finance? To je učiteljski denar! Učiteljske rodovine sta prikrajšala v zadnjih letih za milijone kron: denar iz malega finančnega načrta, ki je namenjen za podporo bednemu učiteljstvu, porabljata že več let v druge svrhe; denar, ki bi se moral porabiti že od l. 1914 za regulacijo učiteljskih plač, je šel za Završnico, deželne avtomobile in deželne krave; pobasati sta hotela in spraviti v deželno blagajno tudi državni prispevek, ki ga je dunajski parlament naklonil učiteljstvu, a ker jima to ni obveljalo, sta ustavila v teh strašnih časih ubogemu učiteljstvu draginjske doklade, da saj to ostane v deželnem zaklju in se s temi tisočaki položi zlat temelj njuni kmetijski stranki. Tako spravljajo na Kranjskem v red deželne finance in deželno samoupravno gospodarstvo. In s takim gospodarstvom, ki se ga drže solze ubogih učiteljskih rodov, se še bahate merodajni osebi v deželnem dvorcu in trdite, da je vzorno! Ne, dokler se polnijo deželne blagajne s tisočaki, ki se po krivici zadržujejo in odtrgujejo deželnemu kulturnemu delavstvu, dokler pustite, da trpi to delavstvo pomanjkanje na vsem, česar je za življenje potrebno, toliko časa ne morete govoriti o dobrem gospodarstvu; vi delate leto za letom dolgove, ki jih bote morali plačati učiteljstvu. Delate pa tudi zoper nauke naše vere ki jo imate vedno na jeziku; ti nauki ob-